

Vliv konzumace alkoholu na riziko vzniku rakoviny v české populaci

Michala Lustigová

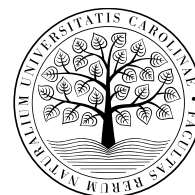
Národní ústav duševního zdraví

Přírodovědecká fakulta UK

michala.lustigova@gmail.com

AT konference, 2.–6.6. 2019, Seč

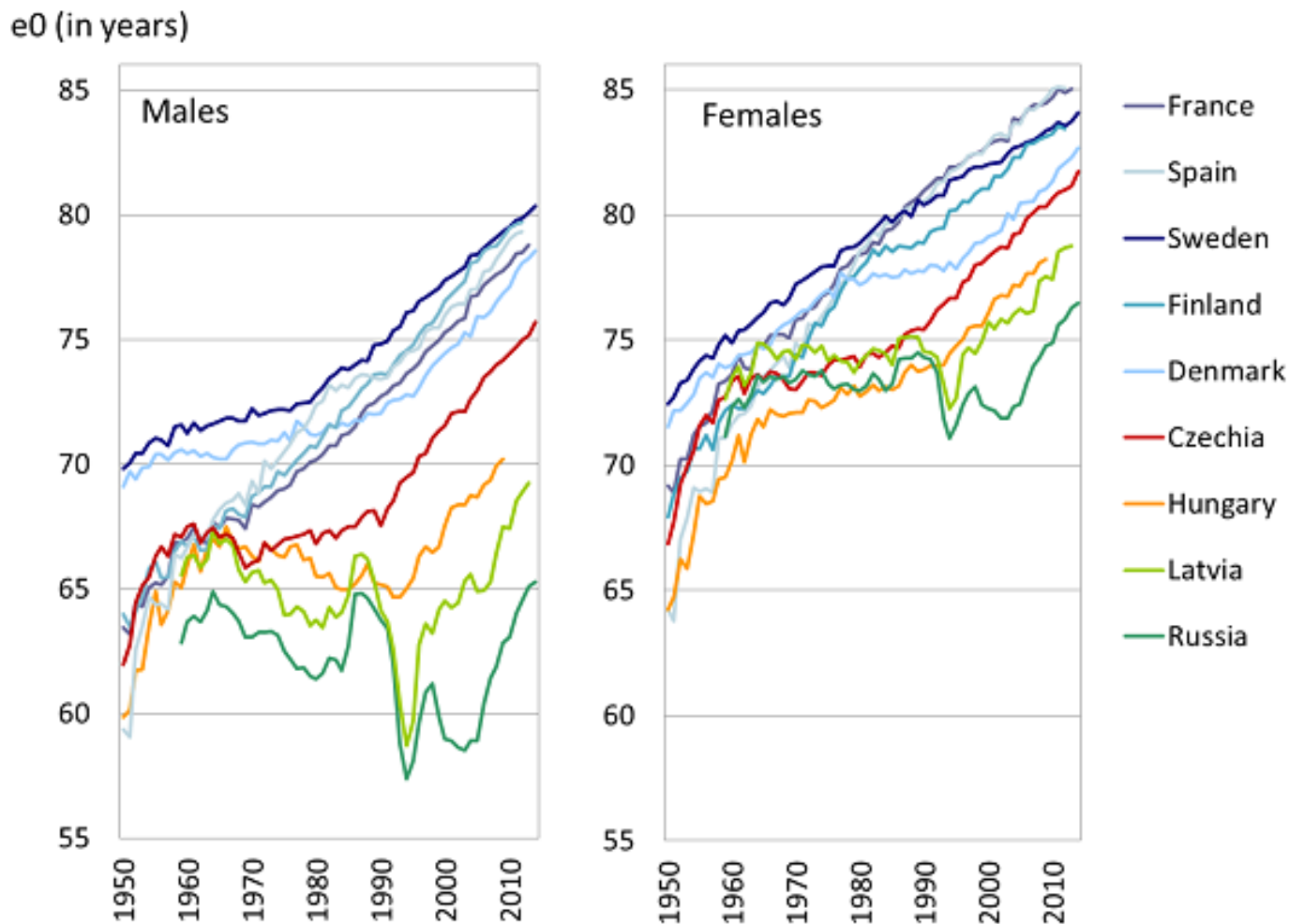
**PŘÍRODOVĚDECKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova

Struktura prezentace

- Epidemiologický profil české populace
- Alkohol a rakovina
- Metodika a zdroje dat: výpočet populačního atributivního rizika/frakce
- Výsledky
  - Konzumace alkoholu v české populaci
  - Odhad vlivu konzumace alkoholu na riziko úmrtí na rakovinu v české populaci v roce 2016

Epidemiologický profil české populace

Naděje dožití při narození (e0) ve vybraných evropských zemích, 1950–2014

Naděje dožití při narození, 2014	Muži	Ženy
Francie	79.3	85.4
Česko	75.7	81.7
Rusko	65.3	76.5

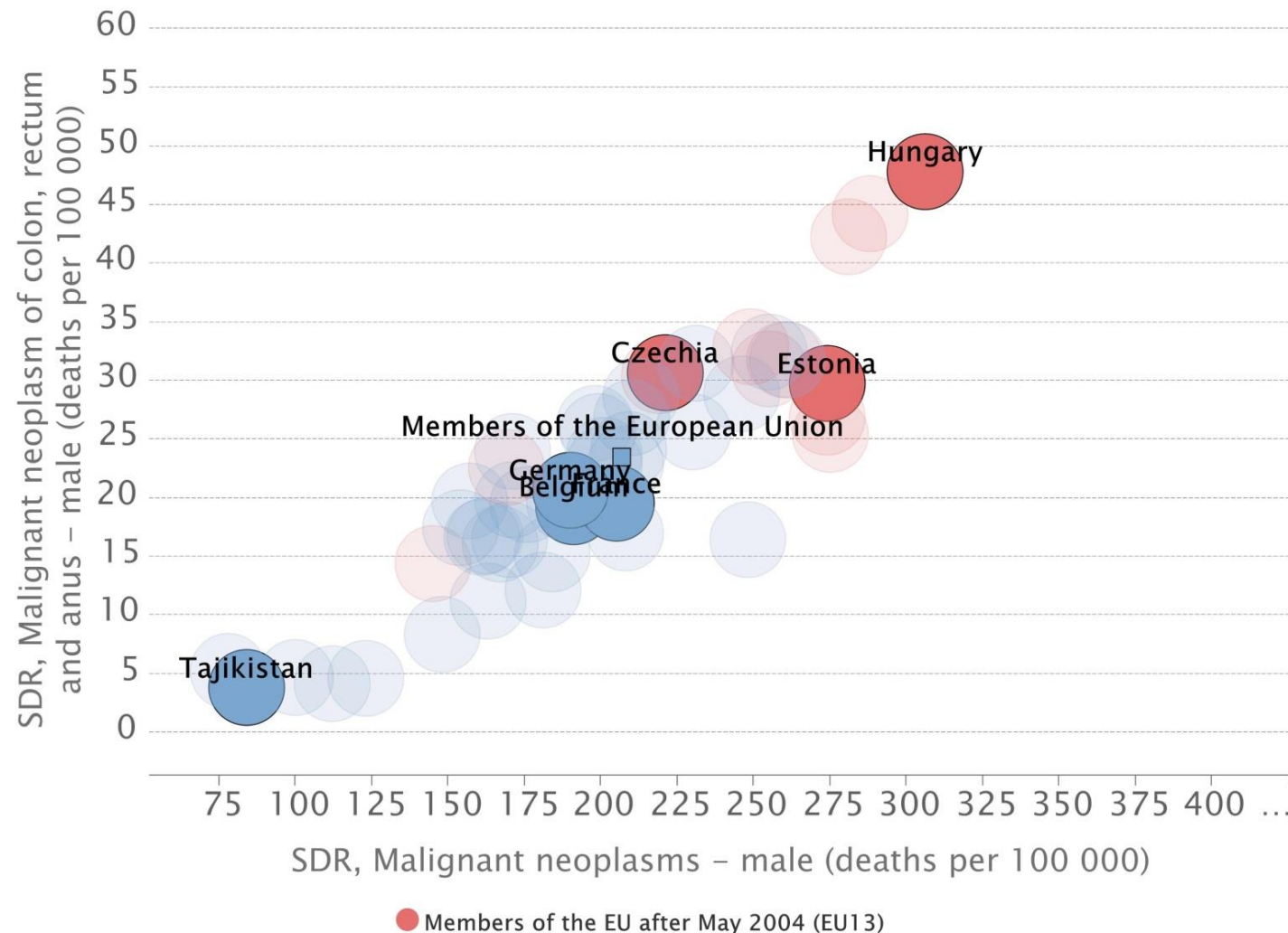
Data source: Human Mortality Database. University of California, Berkeley (USA), and Max Planck Institute for Demographic Research (Germany). Available at www.mortality.org or www.humanmortality.de (data downloaded on 2.3. 2017).

Epidemiologický profil české populace

Úmrtnost na zhoubné novotvary (ZN) a úmrtnost na ZN tlustého střeva v Evropě (WHO region)

SDR – standardizovaná míra úmrtnosti

Přetrvávající západovýchodní gradient v případě intenzity úmrtnosti na novotvary.

No data available (2 countries): Andorra, Monaco.

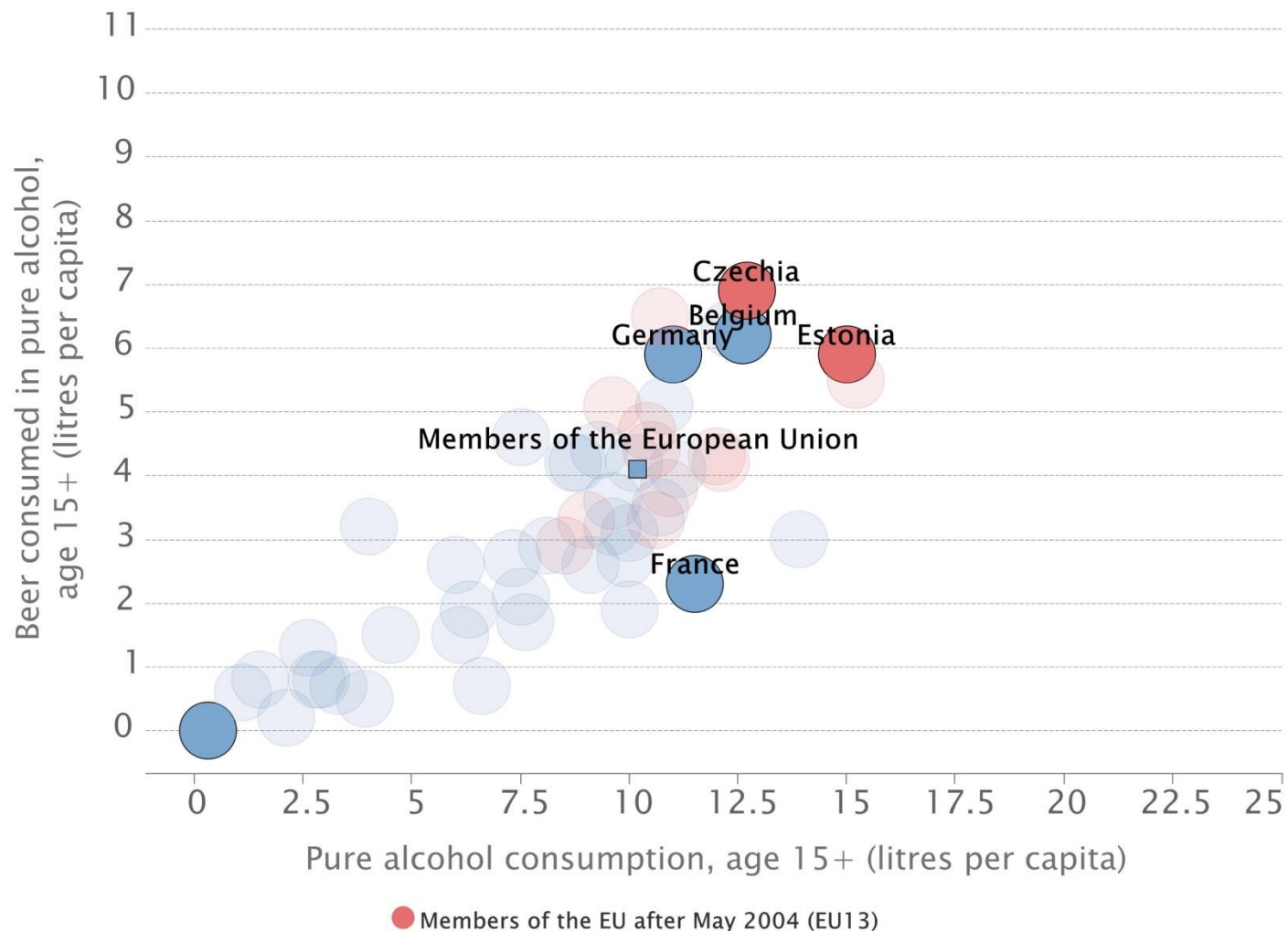
Data source: WHO Regional Office for Europe. "Cancer indicators" **European Health for All explorer**. Web. Accessed September 24, 2018. <https://gateway.euro.who.int/en/hfa-explorer/>

Konzumace alkoholu v evropském regionu (WHO region)

Konzumace alkoholu v Česku jedna z nejvyšších na světě

Konzumace alkoholu v litrech čistého alkoholu (na osobu ve věku 15 a více let)

Česko	12,7 litrů
Evropa (EU28)	10,2 litrů
Svět	4,5 litrů

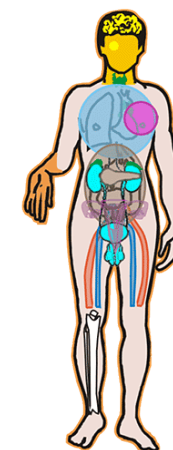

No data available (2 countries): Monaco, San Marino.

Data source: WHO Regional Office for Europe. "Life-style indicators" **European Health for All explorer**. Web. Accessed September 24, 2018. <https://gateway.euro.who.int/en/hfa-explorer/>

Onemocnění spojovaná s konzumací alkoholu

- Alkohol klasifikován IARC jako karcinogen v roce 2007
- Přímý efekt (nádory zažívacího traktu)
- Nepřímý systémový efekt – změny jaterních funkcí, hladin estrogenů
- Sledované typy rakovin (zhoubných novotvarů)
  - ZN rtu, dutiny ústní a hltanu (MKN10, dg. C00–C14, mimo dg. C11)
  - ZN jícnu (dg. C15)
  - ZN tlustého střeva a konečníku (dg. C18–C20)
  - ZN jater (dg. C22)
  - ZN hrtanu (dg. C32)
  - ZN prsu (dg. C50)

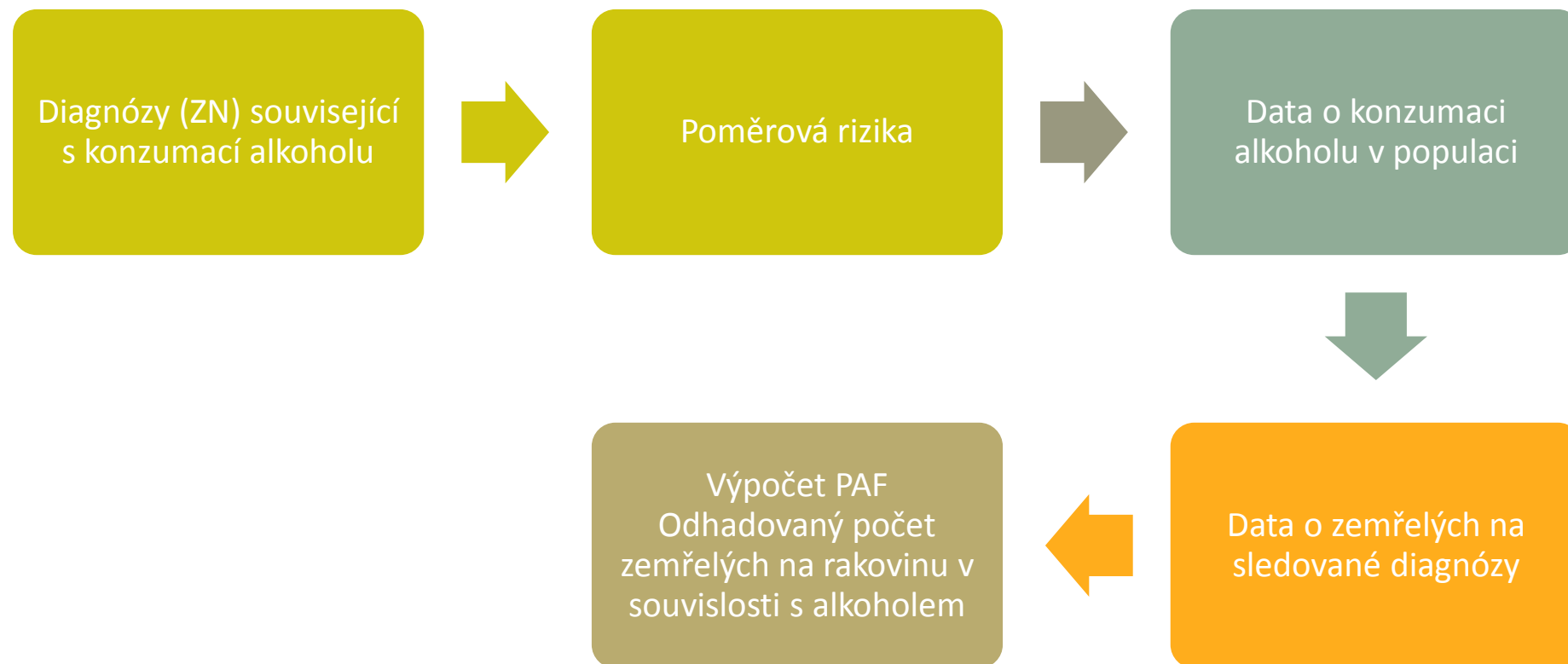
Populační atributivní frakce (PAF)

- **Populační atributivní frakce** je ukazatelem působení rizikového faktoru v populaci, zahrnuje jak **efekt působení daného faktoru** na vznik zdravotního problému, tak **prevalenci rizikového faktoru** v populaci.
- Populační atributivní frakce (**PAF**) představuje **podíl událostí (úmrťí na ZN), kterým by se dalo předejít, kdyby byla expozice danému faktoru v populaci zcela eliminována (tj. snížena na minimální riziko - riziko odpovídající abstinující části populace).**
- V naší analýze odhadované *PAF* pro jednotlivé typy ZN bylo definováno následovně:

$PAR\% (PAF) = \frac{\sum_i p_i(RR_i-1)}{\sum_i p_i RR_i}$, kde RR_i relativní riziko vzniku sledovaného jevu (úmrťí) pro populaci i a p_i je váha populace i .

Data a zdroje dat

Data a zdroje dat

Diagnózy (ZN)
související s
konzumací alkoholu

Poměrová rizika

Data o konzumaci
alkoholu v populaci

Data o zemřelých
na sledované
diagnózy

PAFs

Exposure data:
Rozložení populace
podle typu konzumace
alkoholu, Zdroj dat:
Váňová, A. a kol., 2017.
*Užívání tabáku a
alkoholu v České
republice 2016*, SZÚ.

Outcome data:
Počty zemřelých
podle příčin smrti v
roce 2016, Zdroj
dat: Demografická
ročenka 2016, ČSÚ

Převzato z *Boffeta et al. 2006, p. 885*

Sledované typy rakovin – relativní rizika

TABLE II – RELATIVE RISKS USED IN THE ANALYSIS OF ATTRIBUTABLE FRACTIONS

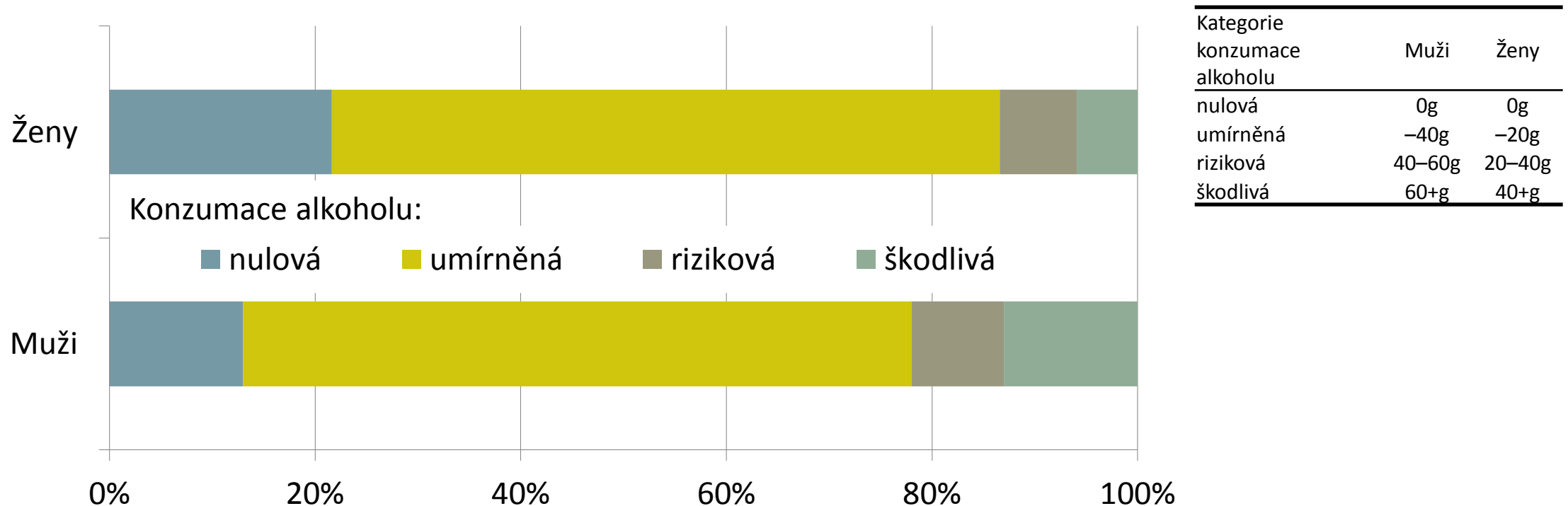
Sex	Drinking category	Oral cav., pharynx	Esophagus	Colon, rectum	Liver	Larynx	Breast
Men	Abstainers ¹	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	NA
	1–39 g/day	1.65	1.29	1.05	1.14	1.32	NA
	40–59 g/day	3.11	1.93	1.12	1.40	2.02	NA
	60+ g/day	6.45	3.59	1.25	1.81	3.86	NA
Women	Abstainers ¹	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	1–19 g/day	1.43	1.19	1.03	1.09	1.21	1.07
	20–39 g/day	1.86	1.39	1.06	1.19	1.43	1.21
	40+ g/day	3.11	1.93	1.12	1.40	2.02	1.35
Reference		[5]	[5]	[5]	[5]	[5]	[6]

NA, not applicable.

¹Reference category.

Převzato z: Boffetta, P. et al., 2006. The burden of cancer attributable to alcohol drinking. *International Journal of Cancer*, 119(4), p. 885.

Rozložení populace podle typu konzumace alkoholu, Česko, 2016

Zdroj dat: Váňová, A. a kol., 2017. *Užívání tabáku a alkoholu v České republice 2016*, SZÚ, str. 27.

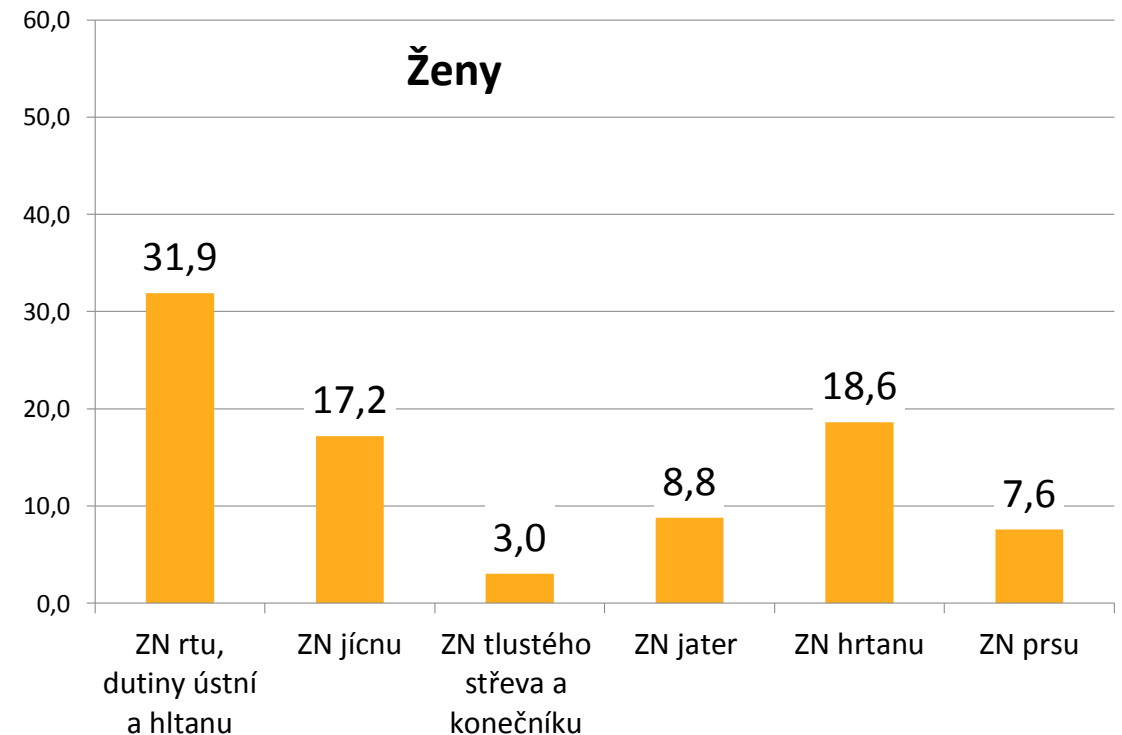
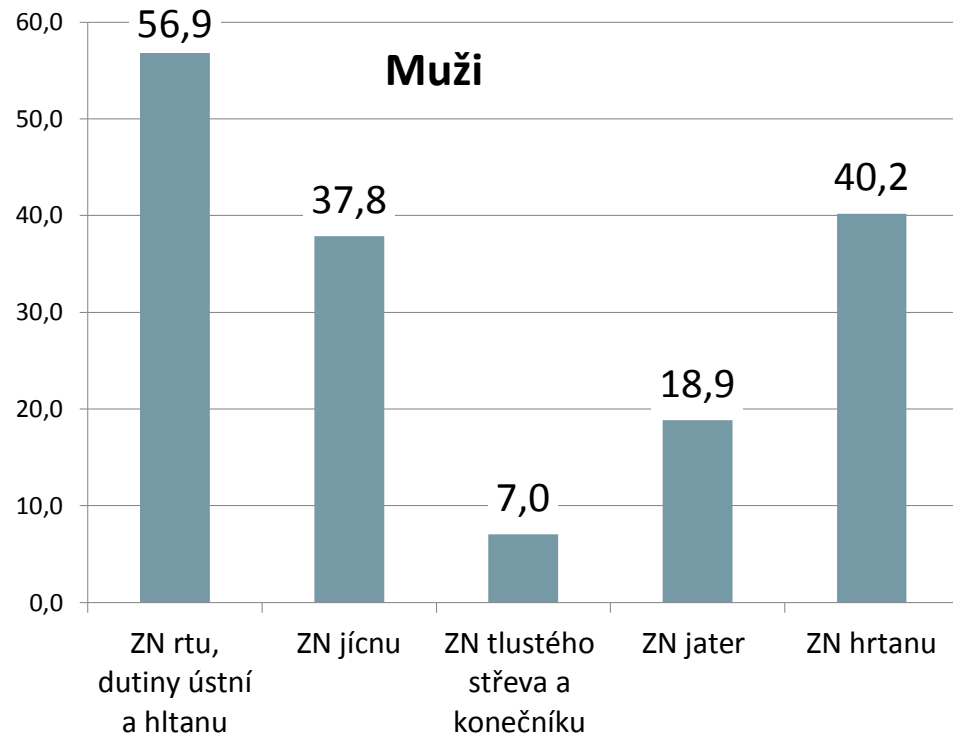
Konzumace alkoholu a úmrtí na rakovinu v Česku

- V roce 2016 v Česku zemřelo na zhoubné novotvary (MKN-10, dg. C00–C99) **27 261** osob.
- Na základě výpočtu PAF souviselo **1063 (3,9 %) úmrtí na ZN s konzumací alkoholu** (u mužů 5,2 %, u žen 2,3 %).

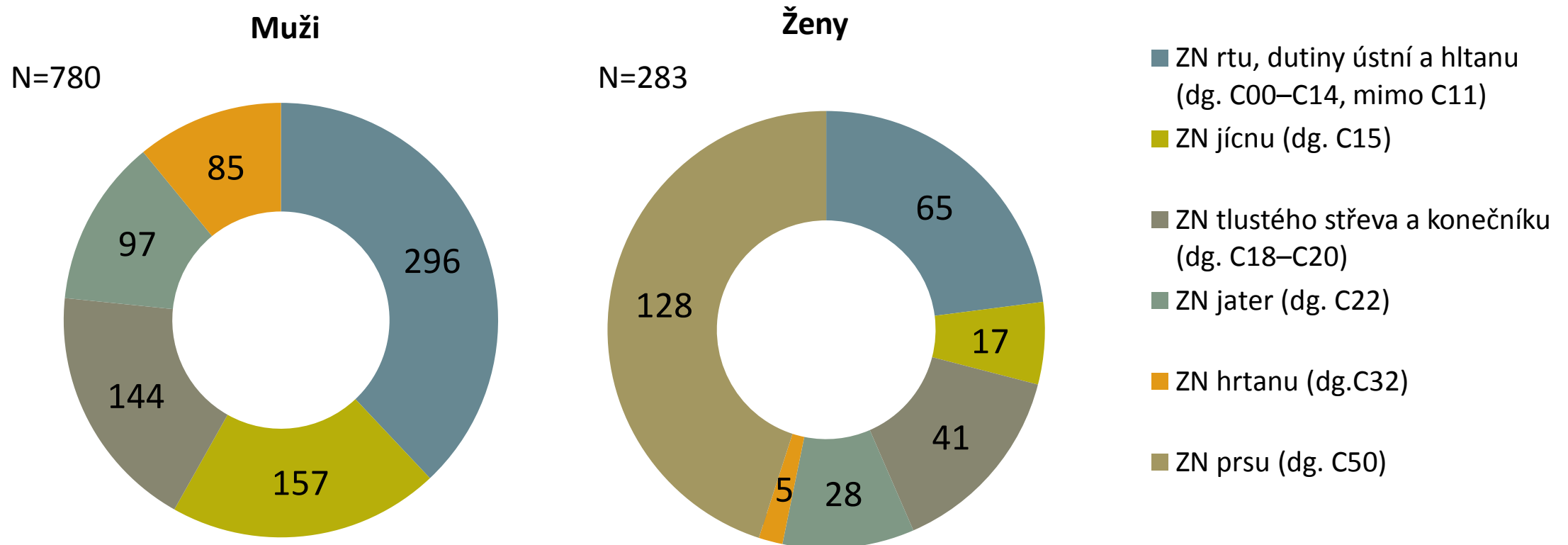
Úmrtí na ZN
n = 27 261
(100 %)

Úmrtí na ZN související
s konzumací alkoholu
n = 1 063 (4 %)

Podíl úmrtí souvisejících s konzumací alkoholu v rámci jednotlivých typů rakovin (PAFs), Česko, 2016

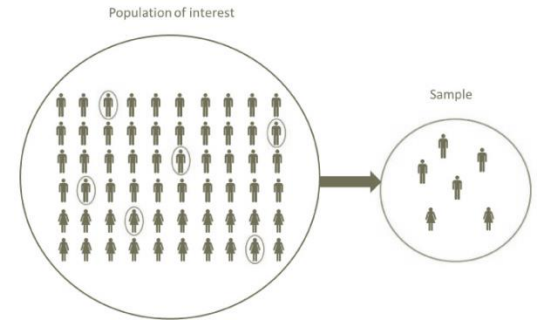

Počet a struktura úmrtí souvisejících s konzumací alkoholu, Česko, 2016

Limitace výsledků

- **Relativní riziko**
  - Relativní riziko shodné napříč věkovými skupinami
- **Zjišťování konzumace alkoholu ve studiích**
  - Data z průřezových studií vypovídají pouze o současném chování respondentů (celoživotní abstinenti vs. osoby, které přestaly konzumovat alkohol stejné RR)
  - Přes společenskou toleranci konzumace alkoholu, lze očekávat zkreslení – podhodnocení.
  - Selekční bias – nejrizikovější skupina z hlediska konzumace alkoholu se pravděpodobně vůbec nedostane do studií.
- Studie neřeší **synergický efekt**, např. konzumace alkoholu a kouření (kuřáci, nadměrní konzumenti alkoholu až 38krát vyšší riziko vzniku nádoru hrtanu než nekuřáci, abstinenti).
- **Doba latence** – nebyla brána v potaz vzhledem k tomu, že konzumace alkoholu v české populaci se signifikantně nemění.

4 % úmrtí na zhoubné novotvary souvisí s konzumací alkoholu, tzn. preventabilní životním stylem.

michala.lustigova@gmail.com

Reference

- Boffetta, P. et al., 2006. The burden of cancer attributable to alcohol drinking. *International Journal of Cancer*, 119(4), pp.884–887. Available at: <http://doi.wiley.com/10.1002/ijc.21903> [Accessed September 18, 2018].
- Váňová, A. & Skývová, M., 2017. *Užívání tabáku a alkoholu v České republice 2016*, Available at: http://www.szu.cz/uploads/documents/czzp/zavislosti/uzivani_tabaku_2016_17_7.pdf [Accessed September 18, 2018].